רישא בעל גמל חייב דלא איבעי ליה לאפושי בטעינה סיפא חנווני חייב דלא איבעי ליה לאנוחי נרו מאבראי תא שמע (א) א המדליק את הגדיש והיה גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו חייב עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור בשלמא למ"ד אשו משום חציו משום הכי פטור אלא למאן דאמר אשו משום ממונו אמאי פטור אילו קטל תוריה עבדא הכי נמי דלא מיחייב אמר לך רבי שמעון בן לקיש הכא במאי עסקינן כשהצית בגופו של עבד דקם ליה בדרבה מיניה אי הכי מאי למימרא לא צריכא בגדי דחד ועבד דחד ת"ש ב השולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים בשלמא למ"ד אשו משום חציו חציו דחרש הוא אלא למאן דאמר אשו משום ממונו אילו מסר שורו לחרש שוטה וקטן הכי נמי דלא מיחייב הא אתמר עלה ג אמר ריש לקיש משמיה דחזקיה לא שנו אלא כשמסר לו גחלת וליבה אבל מסר לו שלהבת חייב מאי טעמא ברי היזיקא ורבי יוחנן אמר אפילו שלהבת פטור קסבר צבתא דחרש קא גרים לא מיחייב עד דמסר ליה גווזא סילתא ושרגא אמר רבא קרא ומתניתא מסייע ליה לרבי יוחנן קרא דכתיב ו כי תצא אש תצא מעצמה ישלם המבעיר את הבערה ש"מ אשו משום חציו מתניתא ד דתניא פתח הכתוב

בנזקי

לאפושי. גמליה בטעינה עד שתכנס לתוך החנות: **והיה גדי כפות לו.** לגדיש: **ועבד סמוך לו.** לגדיש: **ונשרף עמו חייב.** אגדי ואגדיש לפי שאין לו דין מיתה בשביל העבד שהיה לו לברוח: **עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרפו עמו פטור.** אגדי ואגדיש דקם ליה בדרבה מיניה שההורג העבד נהרג דכתיב נקם ינקם (שמות כא). והאי דנקט גדי משום דמוקמינן לקמן בגדי דחד ועבד דחד דבגדיש ועבד ליכא לאוקמי הכי דאורחא דמלתא לשדורי איניש עבדיה לשמור גדישו. ואיידי דנקט גבי עבד כפות וסמוך נקט גבי גדי כפות וסמוך ואע"ג דבגדי אין לומר היה לו לברוח שהרי אין בו דעת ואם אינו כפות וסמוך נמי חייב כדאמרינן בשילהי פרקין (דף כו.) שורו כממונו: **אם קטל תוריה עבדא ה"נ דלא ליחייב.** ממון הא כתיב כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו (שמות כא): **שהצית בגופו של עבד.** דהא ודאי ממש הרגו: **בגדי דחד ועבדא דחד.** ואיצטריך לאשמועינן דאע"ג דאין חייב מיתה בשביל הגדי מפסיד בעל הגדי: **אילו מסר שורו לחרש ה"נ דלא מיחייב.** הא אמרינן בפ"ק (ד' י.) חומר בשור מבאש שאם מסרו לחרש חייב: **גחלת וליבה.** החרש דלא דמי לשור דשור מוזמן להזיק אבל הא דגחלת חרש עביד ליה להזיק: **ברי היזיקא.** מוזמן היזקו והוי כשורו: **ור' יוחנן אמר אפילו שלהבת פטור.** ור' יוחנן לטעמיה דאמר [ע"א] אשו משום חציו והכא חציו דחרש הן: **גווזא.** עצים יבשים: **וסילתא.** עצים קטנים דקים דהאי ודאי פושע הוא: **אלא מעצמה.** משמע וליכא לאוקמי קרא כשהדליק הוא עצמו גדישו של חבירו אלא כתוך שלו הדליק והאש הלכה מעצמה ואפילו הכי קרי מבעיר את הבערה כאילו הדליקו בעצמו אלמא אשו משום חציו:

בנזקי

רישא בעל גמל חייב וכו'. אע"ג דמעיקרא נמי הוי טעמא דרישא וסיפא הכי אלא דמעיקרא היה הטעם פשוט יותר למאן דאמר אשו משום חציו דמתחייב בעל הגמל על תחלת הדלקת הפשתן ואע"פ שהאש הולכת מעצמה ע"י רוח מצויה אבל למ"ד משום ממונו דלא מחייב אלא על שמשכשכת הבירה וזה לא פשע כ"כ שלא ראה הדליקה עד שעמדה סמוך לבירה ואז לא היה יכול לסלקה לפי שעמדה להטיל מימיה ולכך הוצרך לפרש דאפ"ה חייב דלא איבעי ליה לאפושי בטעיניה דהוה ליה לאסוקי אדעתיה כשיכנס פשתנו לתוך החנות ותדליק בנר ותעמוד להטיל מימיה לא יוכל לסלקה משם: **והיה** גדי כפות לו. תימה דליתני ברישא גדי ועבד סמוך ובסיפא גדי ועבד כפות דהוי רבותא טפי ופי' רשב"ם דגדי נמי היה לו לברוח ורישא דקתני גדי כפות ועבד סמוך דוקא בכה"ג חייב ובסיפא גדי סמוך ועבד כפות לו פי' או עבד כפות לו וה"פ גדי סמוך לו ועבד כמו שאמר ברישא שהיה סמוך לו פטור אע"ג דלא קם ליה בדרבה מיניה משום דהיה לו לברוח ועבד כפות לו וגדי כמו כן כפות כמו שאמר ברישא פטור אע"ג דלא היה לו לברוח דקים ליה בדרבה מיניה והוא דסוף פירקין (ד' מ.) עבדו כגופו שורו כממונו איירי בעבד ושור כפות והבעלים עומדים אצלם וכשהניח הגחלת על לב עבדו פטור שמחשב בלבו שהאדון ישירנה ולא יסמוך אתשלומין אבל כשהניח על לב שורו אינו חושש האדון להסירה לפי שישלם לו דמי שורו ור"ת מפרש דאיצטריך גדי כפות דחייב אע"ג דפטרינן טמון באש דדרשינן מה קמה בגלוי אף כל בגלוי וס"ד דכל דבר דלאו אורחיה הכי לאו כעין קמה הוא ופטור וגדי אין דרכו להיות כפות וס"ד למפטריה וקמ"ל השתא ברישא דאפ"ה חייב וסיפא קמ"ל דאע"ג דסמוך הוא דהוי כי אורחיה פטור לכך תניא הכא מתניתין דהכונס (לקמן דף סא:) כמר פלוגתא דטמון דר' יהודה ורבנן וכתר הך בבא דגדי כפות קתני ומודים חכמים לר' יהודה במדליק הבירה שמשלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח בבתים והפסיק התנא בהאי בבא כדפרישית לאשמועינן דאע"ג דלאו אורחיה בגדי להיות כפות חייב ואפילו למ"ד אשו משום חציו דלא שייך בגדיה למפטר טמון מ"מ אצטריך לאשמועינן דחייב היכא דכלו לו חציו לאחר שריפת העבד ואע"ג דשריפת העבד מחמת חציו ושריפת גדי מחמת ממונו שייך ביה שפיר קם ליה בדרבה מיניה הואיל וע"י מעשה אחד בא הכל ותדע דלמ"ד משום ממונו מוקי כשהצית בגופו של עבד ופטרינן ליה אע"ג דלא הצית בגופו של גדי ולפי' ר"ת ורשב"ם אתי שפיר הא דנקט גדי ולא נקט גדיש ובקונטרס פי' משום דמסקינן בגדי דחד ועבדא דחד וסתמא העבד לבעל הגדיש שאדם מניח עבדו לשמור גדישו ולפירושו נ"ל הא דפריך מאי למימרא הוה מצי למימר ולטעמיך תיקשה לר' יוחנן אמאי נקט גדי: **קטל** תוריה עבדא ה"נ דלא מיחייב. פ"ה הא כתיב כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו וקשה דאם רצה לומר דה"ה לגבי אשו דמשלם שלשים של עבד הא אי אפשר לומר כן דבפ"ק (דף ט:) אמרינן דהשור משלם שלשים של עבד משא"כ באש ואם ר"ל דכי היכי דהתם משלם קנס ה"נ משלם דמי הגדי הא לא גמרינן ממון מקנס ונר' לר"י דהכי פריך ה"נ דלא מחייב בממון שהזיק עם הריגת העבד והא בדבר שממונו עושה לא שייך קם ליה בדרבה מיניה: **בגדי** דחד ועבדא דחד. וכן נמי אמר רבא בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף עב.) רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו ושיבר הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור וקשה דבפ"ק דסנהדרין (דף י. ושם) אמר ממון לזה ונפשות לזה חייב ומירץ הר"י יצחק בר מרדכי דכל רודף אחר חבירו חשיב מיתה ותשלומין לאחד משום דמחייב מיתה לכל אדם דהכל חייבין להורגו להציל הנרדף ור"ת מפרש דבכל מקום מיתה לזה ותשלומין לזה פטור לבד מעדים זוממין דבעינן שיתקיים כאשר זמם בכל אחד ואע"ג דבעדים זוממין נמי כשהוא מיתה ותשלומין לאחד פטור התם משום דההוא גברא מתקיים כאשר זמם והביא ראיה דגמרינן (כתובות דף לה.) שאין מיתה ותשלומין מלא יהיה אסון ענוש יענש הא אם יהיה אסון לא יענש והתם מיתה לאשה ותשלומין לבעל ומיהו אין זו ראיה דעל כרחך נ"ל דהא חשיב מיתה ותשלומין לאחד כיון שהן גוף אחד דאי לאו הכי למאי דבעי למימר מעיקרא בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף עב.) גבי רודף דמיתה לזה ותשלומין לזה חייב היכי הוה משני ליה לקרא ועוד הביא ראיה דתנן במכילתין (דף לד:) דהוא שהדליק הגדיש או שחבל בחבירו בשבת פטור דקם ליה בדרבה מיניה אע"ג דהוי מיתה לשמים ותשלומין לחבירו ואין זה דיוקא דזה חשיב מיתה ותשלומין לאחד וקצת קשה לר"י מה חידוש יש בגדי דחד ועבדא דחד טפי ממה שהיה של אחד הלא אין מתחייב מיתה לפי שהפסיד לו עבדו דאפילו הרג עבד של עצמו חייב וצריך לדחוק דמ"מ נ"ל חידוש יותר:

חציו דחרש הן. תימה לר"י אי חשיב מסירה לחרש ברוח מצויה לר' יוחנן נמי מחייב ואי לא חשיב ברוח מצויה א"כ מה קשה לר"ל הא לא דמי למסר שורו דהא כ"ע מודו דאין חייבין כלל על האש אלא ביכולה להזיק ברוח מצויה ואומר ר"י דלמ"ד אשו משום חציו הוא לא מחייב אלא באש שיכול להזיק ברוח מצויה הרבה וקרוב לודאי היזק כעין חציו והכא אין במעשה השולח קרוב לודאי היזק הלכך לא דמי לחציו דחציו דחרש הן אבל למ"ד משום ממונו אע"ג דלא מזומן כולי האי מחייב מידי דהוי אמסר שורו קשור כראוי לחרש דחייב דדרכו (א) לנטורי ע"י עסקיו של חרש אע"ג דלא הוי קרוב לודאי כעין חציו והא דפוטר ר' יוחנן אפילו במסר לו שלהבת לאו משום דאזיל לטעמיה דאית ליה אשו משום חציו דהא מסיק דאית ליה נמי משום ממונו אלא משום דקסבר שלהבת לא ברי היזקא כמו שור כדאמרינן בפרק קמא (דף ט:):

טמון

מסורת הש"ם

א) לקמן מג: סא:, ב) לקמן ט. נט: קדושין מב:, ג) לעיל ט: נט: [ע"ש], ד) לקמן ס:, ה) [עי' תוס' כתובות ל: ד"ה רב אשי],

תורה אור השלם

ו. כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָּׂדֶה שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִר אֶת הַבְּעֵרָה: שמות כב ה

מוסף רש"י

והיה גדי כפות לו. לגדיש, חייב. אגדי ואגדיש ופטור על העבד דהיה לו לברוח (לקמן מג:). חייב על הגדי, דכפלי חיים נמי אתרנו אלו הקמה, ומשום דקם ליה בדרבה מניה ליכא למפטריה, דלאו חייב מיתה על העבד, דהואיל ואינו כפות היה לו לברוח ופטור עליו ממיתה ומתשלומין (לקמן סא:). **עבד כפות לו וגדי סמוך לו כו' פטור.** אפילו על הגדי ועל הגדיש, דחייב מיתה על העבד, דכתיב (שמות כא) נקם ינקם, וקם ליה בדרבה מניה, ואפילו לא התרו בו שאינו נהרג, הא קי"ל דחייבי מיתות שוגגין פטורין, ובגדי לא שני לן בין כפות לשאינו כפות, ואיידי דנקט בעבד נקט בגדי, וליכא דאמרי בגדי נמי דוקא נקט סמוך פטור, דהיה לו לברוח, והכי קאמר היה עבד כפות לו או גדי סמוך לו פטור, ואע"ג דפשיט בשלהי פרק שני (כו.) שורו כממונו, דאם הניח גחלת עליו ונשרף חייב, התם הוא דהניח על גבי שור, דלא היה לו לשור ליטול, אבל הכא היה לו לברוח (לקמן סא:). **פטור מדיני אדם.** לשלם, **וחייב בדיני שמים.** פורענות לשלם לרשעים שגורמין להפסיד את ישראל (גיטין נג.). **לא שנו.** דהשולח הבעירה ביד חרש שוטה וקטן דפטור מדיני אדם, **אלא כשמסר לו גחלת וליבה.** שאותה החרש (לעיל ט:). **ברי הזיקא.** מבורר היזקו לכל שהיא מוזמנת להזיק. ברי, מוזמן (שם). **צבתא דחרש קא גרים.** אחיזתו של חרש גרמה שהבער שהוא נטלה והוליכה לגדיש. צבתא, אחיזתו וכמו, מלשון צבתא שקורין טניילא"ש. ל"א גרסינן צותא, יחודו של חרש שנתייחד עם השלהבת וטלה, ולשון צוותא שולא"ס כדאמרינן (ב"ב כח.) ליהוי צותא לחברו (לעיל ס.). **גווזא.** קוצים. **סילתא.** עצים דקים (לקמן נט:). **ישלם המבעיר את הבערה.** אע"פ שהדליק בתוך שלו והיא יצאה מעצמה ע"י קוצים שמצאה, חייב לשלם, לפי שלא שמר את גחלתו שלא תצא ותזיק (שמות כב ה).

עין משפט נר מצוה

נו א מיי' פי"ד מהלכות נזקי ממון הלכה י סמג עשין סט:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אלא כו' דדרכו לנטורי על ידי עסקיו:

רבינו חננאל

שעמדה להטיל מים (א) ולא סכסכה רישא בעל גמל חייב דלא איבעי ליה לאפושי בטעינה דליעול בגו חנותא למיחך בדליקתא ודמי כמאן דאפיק תורא דמינטר ואזיק דחייב מן דאפקיה. סיפא חנוני חייב דלא איבעי ליה לאנוחי נרו מאבראי וכיון דאנחיה הוא ברא הזיקה. ת"ש המדליק את הגדיש כו' היה עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור. בשלמא לר' יוחנן פטור משום דקם ליה בדרבה מיניה שחייב על העבד דין מיתה אלא לר"ל לקיש הלא השור כשינה עבד משלם בעל השור ואע"פ שהשור חייב מיתה. ופריק ר"ל לקיש כגון שהצית המדליק אש בידיו בגופו של עבד והרגו ומכנה יצאה האש והדליק הגדיש דהא ודאי חייב על העבד דין מיתה וקם ליה בדרבה מיניה וקיימ' לן אין מת ומשלם. ואקשי' זה לא היה צריך לתנא לשנותו ופריק אפי' גדיש דחד (ב) ונברא דחד סד"א הני מילי אין מת ומשלם כגון דמיתה ותשלומין לחד אבל מיתה לחד ותשלומין לחד לא קמ"ל ת"ש השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור בשלמא לר' יוחנן חיצי חרש הן ולפיכך פטור אלא לר"ל לקיש אילו מסר שור נגח לחרש והזיק השור הכי נמי דבעל השור פטור ופרקי' לר"ל לקיש לא שנו שפטור השולח את הבעירה אלא בזמן שמסר לו גחלת וליבה החרש שהרי קנאה החרש בשנוי מעשי והאי הליבוי אבל אם מסר לו שלהבת שממונו כמות שהוא חייב בעל גחלת כמו שחייב בשורו ור' יוחנן דאמר אפי' מסר לו שלהבת פטור יאמר לך צבתא דחרש גרם. כלומר המעשה של חרש הוא יעד שימסור לו עצים מבותתין כעין קנה מרוסס שהאש כשמתאחזות בהן אינן צריכין ליבוי כגון זה ודאי מעשה השולח הן והילכתא כרבי יוחנן בכולהו ואע"ג דשני ר"ל אשינויה לא סמכינן. אמר רבא קרא מסייע ליה לר' יוחנן דכתיב כי תצא אש וגו' מתניתא דתניא פתח הכתוב

א) לכאורה נראה דצ"ל וסכסכה וכן פרש"י. ב) נראה דצ"ל גדיש וגדי דחד עבד דחד ועי' פרש"י ד"ה עבד כפות.